

Біографістика

Біографі́стика, біографіка (від біографія) — наукова дисципліна, що вивчає теорію, методологію, методику, історіографію, термінологію, джерелознавчі проблеми історико-біографічних досліджень (написання наукових життєписів, укладання біографічних словників тощо).

Зміст

- 1 Історична довідка
- 2 Характеристика
- 3 Біографістика в Україні
- 4 Література
- 5 Автор ВУЕ
- 6 Важливо!

Історична довідка

Витоки та теоретичні засади біографістики — у працях філософів античності (Плутарха, Діогена Лаертського), у текстах Августина Блаженного, П. Абеляра, Дж. Вазарі, Ж.-Ж. Руссо, Й. В. Гете, Ш. О. Сент-Бева, Ф. Ніцше, З. Фрейда, В. Дільтея, К. Фішера, М. Бахтіна, С. Аверінцева, Ю. Лотмана та ін. Становлення наукової біографістики відбувалося в Європі у 18–19 ст.

У Російській імперії 1916 психолог М. Рибніков (1880–1961; тепер РФ) висунув ідею заснування Біографічного інституту — міждисциплінарного наукового центру біографічних досліджень. 1919 він подав проект створення цього інституту до Народного комісаріату просвіти. У праці «Біографії та їх вивчення» (1920) вчений аргументував корисність дослідження біографії для інших наук.

Один з попередників біографістики професор Північно-Кавказького університету (тепер Південний федеральний університет) І. Філіппов (1888–1927; тепер РФ) у праці «До питання про науку біографії» (1926) писав про необхідність створення науки біографії та антропографії. Утвердження біографістики як наукової дисципліни відбулося у 1970–1990-х.

Поряд із терміном «біографістика» як майже тотожний йому використовують термін «біографіка». На початку 20 ст. «біографіку» визначали як мистецтво описувати життя та створювати біографії (зокрема літературно-художні, науково-популярні). У сучасній українській науковій літературі частіше вживають термін «біографістика». Співіснування

двох термінів свідчить, що дисциплінарізація біографічної галузі триває переважно у двох напрямках: як наукової дисципліни в мегасистемі історичної науки (біографіка) та як предметної галузі у міждисциплінарній площині соціогуманітаристики (біографістика).

Характеристика

Найусталенішою в дисциплінарному сенсі є історична біографістика — спеціальна дисципліна, що вивчає історію, теорію та практику історико-біографічних досліджень. Виокремлюють також біоісторіографію, яка вивчає особистість історика та його творчу спадщину. Теоретична біографістика — дисципліна гуманітарного циклу, що розробляє теорію та методологію написання наукових біографій, природу та сутність біографії, засади класифікації та типології біографічних жанрів тощо.

Міждисциплінарність — суттєва характерна риса біографістики. Історична біографістика має розгалужені міждисциплінарні зв'язки, зокрема зі спеціальними історичними дисциплінами (генеалогією, геральдикой, іконографією, палеографією, сфрагістикою тощо), іншими історичними галузями (регіональною історією, соціально-політичною та церковною історією, історіографією), суспільно-політичними та гуманітарними дисциплінами (біобібліографією, літературознавством, психологією, соціологією, наукознавством, культурологією, словниково-енциклопедичною справою, інформатикою тощо). Розрізняють різні види біографічної продукції: ювілейні матеріали, некрологи, збірники на пошану або в пам'ять про історичних осіб, біобібліографію, виступи сучасників, мемуарні згадки (портрети-спогади), енциклопедичні та словникові статті, генеалогічні таблиці та довідники, офіційні та неофіційні довідки в періодичній пресі тощо.

Сучасні біографічні дослідження за структурою та функціональним призначенням поділяють на основні (історико-біографічна монографія, історико-біографічний нарис, науково-популярний життєпис, автобіографія), довідково-допоміжні (некрологічні підвиди, словники та покажчики, біографічний коментар, біобібліографія) та суміжні (персонологічні та генеалогічно-біографічні дослідження). Об'єктом біографістики може бути політична біографія, інтелектуальна біографія, віртуальна біографія, офіційна біографія, біографічна легенда тощо.

Біографістика в Україні

В Українській академії наук 1918 утворено постійну комісію для складання біографічного словника діячів України. Інституціоналізація біографістики як наукової дисципліни відбулася в Україні приблизно на межі 1980–1990-х. У 1994 у Центральній науковій бібліотеці ім. В. І. Вернадського (тепер Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського) створено відділ біографічних досліджень, який 1995 перетворено на Біографічних досліджень інститут (ІБД НБУВ), з 1996 публікується збірник наукових праць «Українська біографістика. Biographistica Ukrainica», сформоване Українське

біографічне товариство. З 2005 проводяться щорічні Чишківські читання з історичної біографістики (тепер Біографічні читання), присвячені пам'яті засновника та першого директора ІБД НБУВ В. С. Чишка (1951–2003), здійснюється формування Українського національного біографічного архіву. Теоретико-методологічні проблеми біографістики (переважно історичної) досліджують Л. І. Буряк (нар. 1958), І. Колесник (нар. 1952), В. Попік (нар. 1952), О. Ясь (нар. 1967) та ін. Проблеми філософської біографістики в Україні вивчають І. Валявко (нар. 1964), І. Голубович (нар. 1966), В. Менжулін (нар. 1968), В. Оноприєнко (нар. 1939), М. Ткачук (нар. 1964) та ін. Українська біографістика, спочатку зорієнтована на історичні дослідження, все більше долучає доробки філософії, методології науки, мовознавства, літературознавства, педагогіки, музейної справи тощо.

Література

1. Валевский А. Л. Основания биографики. Киев : Наукова думка, 1993. 110 с.
2. Чишко В. С. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України. Київ : БМТ, 1996. 239 с.
3. Ляшко С. Біографіка чи біографістика? // Бібліотечний вісник. 2005. № 2. С. 32–35.
4. Менжулін В. І. Біографічний підхід в історико-філософському пізнанні. Київ : Національний університет «Києво-Могилянська академія» ; Аграр Медіа груп, 2010. 455 с.
5. Голубович И.В. Биография: силуэт на фоне Humanities (Методология анализа в социогуманитарном знании) .Одесса, 2008.
6. Попик В.І. Українська біографістика на зламі століть: зміна дослідницьких парадигм // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. 2011. Вип. 31. С. 443–460.
7. Попик В. І., Буряк Л. І., Міщук С. М. та ін. Історична біографіка в Україні: проблеми, завдання і перспективи розвитку досліджень, видавничої та інформаційної роботи. Київ : Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, 2019. 364 с.
8. Попова Т. Н. Дисциплинарный образ науки: подходы и понятия. Одесса : Бондаренко М. А., 2019. 392 с.

Автор ВУЕ

Голубович І. В., Менжулін В. І., Попова Т.Н.

Статус гасла: Оприлюднено

Оприлюднено: 16.10.2021